

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 7, NO 13, STIP, 2022

ГОД. VII, БР. 13
ШТИП, 2022

VOL. VII, NO 13
STIP, 2022

ПАЛИМПСЕСТ

**Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања**

PALIMPSEST

**International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research**

**Год. 7, Бр. 13
Штип, 2022**

**Vol. 7, No 13
Stip, 2022**

**PALMK, VOL 7, NO 13, STIP, 2022
DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM22713>**

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, N. Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, N. Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moskow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruyse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Кире Зафиров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenovski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Kire Zafirov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

12 ПРЕДГОВОР

Јована Караниќиќ Јосимовска, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Jovana Karanikik Josimovska, editor of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

17 Gyde Hansen

ÜBERSETZEN FÜR DIE DRESDNER FRAUENKIRCHE

Gyde Hansen

TRANSLATING FOR THE FRAUENKIRCHE DRESDEN

25 Violeta Janusheva

LINGUISTIC ANALYSIS OF CORONA AND COVID-19 RELATED WORDS IN THE MACEDONIAN STANDARD LANGUAGE

41 Vesna Prodanovska-Poposka, Silvana Neshkovska, Elena Kitanovska-Ristoska

ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES: A STUDY ON ENGLISH SPELLING PROFICIENCY OF UNDERGRADUATE STUDENTS – LEARNERS OF ENGLISH FOR BIOTECHNOLOGY

53 Doris Sava

ÜBERLEGUNGEN ZUR EINBINDUNG DES VORGEPRÄGTEN SPRACHGEBRAUCHS IN DIE RUMÄNISCHE BILINGUALE LEXIKOGRAFISCHE PRAXIS MIT DEUTSCH

Doris Sava

CONSIDERATIONS ON THE INTEGRATION OF CONVENTIONALIZED LANGUAGE USE IN ROMANIAN BILINGUAL LEXICOGRAPHICAL PRACTICE WITH GERMAN

63 Ilir Krusha, Izer Maksuti

DER AUFFORDERUNGSSATZ, SEINE SYNTAKTISCHEN UND SEMANTISCHEN DIFFERENZIERUNGEN IM DEUTSCHEN UND ALBANISCHEN

Ilir Krusha, Izer Maksuti

THE IMPERATIVE SENTENCE: SYNTACTIC AND SEMANTIC DIFFERENCES IN GERMAN AND ALBANIAN

75 Анета Стојковска

СИНТАКСИЧКО СОГЛАСУВАЊЕ ПО БРОЈ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК

Aneta Stojkovska

SYNTACTIC NUMBER AGREEMENT IN MACEDONIAN AND ENGLISH

- 85 Mariya Leontik**
MAKEDONYA'DA OSMANLICA BELGELERİN İLK ÇEVİRMENLERİ VE OSMANLI DÖNEMİNİ ARAŞTIRAN İLK UZMANLAR
Marija Leontik
THE FIRST TRANSLATORS OF OTTOMAN-TURKISH DOCUMENTS AND THE FIRST RESEARCHERS OF OTTOMAN PERIOD IN MACEDONIA
- 105 Марија Гркова-Беадер**
ПРАВОПИСНИТЕ ОТСТАПКИ КАЈ СТУДЕНТИТЕ ОД ПРВА ГОДИНА НА УНИВЕРЗИТЕТОТ ВО ШТИП
Marija Grkova-Beader
ORTOGRAPHIC ERRORS MADE BY THE FIRST YEAR STUDENTS AT THE UNIVERSITY IN SH TIP

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 119 Намита Субиото**
ТВОРЕШТВОТО НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ НА СЛОВЕНЕЧКИ
Namita Subiotto
TRANSLATIONS OF THE WORKS OF BLAZHE KONESKI INTO SLOVENIAN
- 131 Luisa Emanuele**
«AMO LE CONTAMINAZIONI. SENZA MESCOLANZE NON ESISTEREBBE ALCUNA FORMA DI VITA». LAILA WADIA E LA LINGUA METICCIA
Luisa Emanuele
«I LOVE CONTAMINATION. WITHOUT MIXTURES NEITHER THERE WOULD BE ANY FORM OF LIFE». LAILA WADIA AND THE INTERBREED LANGUAGE
- 143 Giacomo Di Muccio**
MASCILITÀ FRAMMENTATE. IL CASO DI TI HO SPOSATO PER ALLEGRIA DI NATALIA GINZBURG
Giacomo Di Muccio
SHATTERED MASCULINITY. THE CASE OF NATALIA GINZBURG'S TI HO SPOSATO PER ALLEGRIA
- 153 Марија Ѓорѓиева-Димова**
„КНИГАТА-КАКО-СВЕТ“: РОМАНЕСКНИТЕ ОНТОСТРАТЕГИИ НА МИТКО МАЏУНКОВ
Marija Gjorgjieva Dimova
“THE BOOK AS A WORLD” : MITKO MADZUNKOV'S LITERARY ONTOSTRATEGIES
- 167 Славчо Ковилоски**
НЕПОЗНАТА ПЕСНА И ЕСЕИ ВО РАКОПИС НА АНАСТАСИЈА МИЛОШОВА ОД 1895 И 1896 ГОДИНА
Slavcho Koviloski
UNKNOWN POEM AND ESSAYS IN MANUSCRIPT BY ANASTASIJA MILOSHOVA FROM 1895 AND 1896

- 175 Filiz Mehmetoğlu**
MAKEDON ATASÖZLERİ VE BİLMECELERİNDE İSTANBUL ALGISI
Filiz Mehmetoğlu
THE PERCEPTION OF ISTANBUL IN MACEDONIAN PROVERBS AND RIDDLES

КУЛТУРА / CULTURE

- 187 Luciana Guido Shrempf**
UN BREVE VIAGGIO. ALLA SCOPERTA DEI FILM DANTESCHI: DAI PRIMORDI DELLA SETTIMA ARTE AD OGGI
Luciana Guido Shrempf
A SHORT JOURNEY ON DISCOVERING DANTE IN MOVIES: FROM THE BEGINNING OF THE SEVENTH ART TO TODAY

- 203 Sunčana Tuksar, Saša Vojković**
MUSIC, FASHION AND THEATRE AS TRANSMEDIA DRAMATURGY IN WOODY ALLEN'S FILM BLUE JASMINE

- 215 Petar Namicev, Ekaterina Namiceva Todorovska**
SIGNIFICANCE OF THE BAZAAR FOR PRESERVATION OF THE TRADITIONAL URBAN FORM IN MACEDONIA – STUDY CASE OF SKOPJE'S OLD BAZAAR

- 229 Maja Манчевска**
РОДОВАТА ДИМЕНЗИЈА НА ПОЛИТИЧКИОТ АНГАЖМАН ВО МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО
Maja Mancevska
THE GENDER DIMENSION OF THE POLITICAL ENGAGEMENT IN MACEDONIAN SOCIETY

- 243 Alirami İbraimi**
KÜLTÜR MERKEZİ KONUMUNDAKİ MANASTIR ŞEHİRİ VE ÖZELLİKLERİ
Alirami İbraimi
THE CITY OF MANASTIR AS A CULTURAL CENTER AND ITS FEATURES

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 255 Luandra Murati, Gëzim Xhaferri, Biljana Ivanovska**
ANWENDUNG UND FUNKTION VON SPIELEN IM DaF-UNTERRICHT AN KOSOVARISCHEN GRUNDSCHULEN
Luandra Murati, Gëzim Xhaferri, Biljana Ivanovska
APPLICATION AND FUNCTION OF GAMES IN GERMAN AS A FOREIGN LANGUAGE AT ELEMENTARY SCHOOLS IN KOSOVO

269 Andreja Retelj
EINSTELLUNGEN VON SLOWENISCHEN DAF-LEHRENDEN ZUR
MEHRSPRACHIGKEIT

Andreja Retelj

BELIEFS OF SLOVENIAN TEACHERS OF GERMAN AS A FOREIGN LANGUAGE
ABOUT MULTILINGUALISM

283 Adrijana Hadji-Nikolova, Nina Daskalovska, Natka Jankova-Alagjovska
DISTANCE LEARNING – DEVELOPMENT, TYPES AND TOOLS

297 Şükriye Duygu Çağma
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILABİLECEK İNTERNET
SİTESİ KAYNAKLARI

Şükriye Duygu Çağma

WEBSITE RESOURCES TO BE USED IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

305 Лилјана Макаријоска
СТУДИИ ЗА ВТОРИОТ БЕРАМСКИ БРЕВИЈАР – ЗНАЧАЕН ПРИЛОГ ЗА
ПРОУЧУВАЊЕТО НА ХРВАТСКОГЛАГОЛСКАТА ПИСМЕНОСТ

Liljana Makarijoska

STUDIES ON THE SECOND BERAM BREVIARY – A SIGNIFICANT
CONTRIBUTION TO THE STUDY OF CROATIAN GLAGOLITIC LITERACY

313 Ранко Младеноски
ПРИВАТНИ ЗАПИСИ НА ЖИВКО ЧИНГО

Ranko Mladenoski

PRIVATE RECORDS OF ZHIVKO CHINGO

ДОДАТОК / APPENDIX

323 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

325 CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ПРИВАТНИ ЗАПИСИ НА ЖИВКО ЧИНГО

Ранко Младеноски
Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
ranko.mladenoski@ugd.edu.mk

Апстракт: Овој труд претставува осврт кон книгата „Последното писмо на Чинго“ приредена од Владо Муковски, а публикувана од скопската издавачка куќа „Муза“ во декември 2021 година. Во книгата, имено, се објавуваат за првпат три приватни записи на Живко Чинго: писмото на Чинго до родителите напишано во 1972 година во Мелбурн, писмото на Чинго до внукот Владо Муковски напишано во 1986 година и неколку недатирани белешки на Чинго напишани најверојатно како подготовка за некакво интервју. Личните записи на Чинго што овде се објавуваат се проследени со појаснувања, коментари и спомени од приредувачот Владо Муковски, но и од Ана Мукоска. Во заклучокот од овој осврт се нагласува дека книгата „Последното писмо на Чинго“ е значајно издание за македонската книжевна историографија затоа што преку оваа публикација го запознаваме големиот македонски писател Живко Чинго и од еден друг, приватен аспект.

Клучни зборови: *писма, лични белешки, Живко Чинго, современа македонска книжевност.*

Вовед

Кон крајот на 2021 година во Скопје беше објавена книгата „Последното писмо на Чинго“. Приредувач на оваа книга е Владо Муковски (внук од сестра на Живко Чинго), а издадена е од страна на скопската издавачка куќа „Муза“.

Ова издание, всушност, претставува документарно-фактографска публикација за неколку лични, приватни записи на големиот мајстор на македонскиот збор Живко Чинго, а кои досега не беа објавени. Од содржината на книгата можеме да забележиме дека ова издание се состои од пет делови, или пет целини, коишто формално не се изделени како посебни поглавја: 1) Предговор на приредувачот Владо Муковски; 2) Писмото на Живко Чинго до своите родители, Томе и Верга Чингоски, пишувано во Мелбурн во 1972 година; 3) Спомени од приредувачот Владо Муковски поврзани со дружбите во детството со неговиот вујко Живко Чинго, а систематизирани во три посебни текста: „Спомени за вујко Чинго“, „Навраќање во детството“ и

„Договор за пат околу светот“; 4) Писмото на Живко Чинго до неговиот внук Владо Муковски пишувано во 1986 година, десетина месеци пред смртта на Чинго; 5) Белешки на Живко Чинго поврзани со неговото книжевно дело кај кои не е забележано времето кога се пишувани, а овие белешки на Чинго се проследени со коментари од неговата внука Ана Мукоска од октомври 2021 година. Сето тоа значи дека како автори на текстовите што се објавуваат во книгата се јавуваат Живко Чинго (со три негови приватни записи како првообјавач), Владо Муковски (со предговорот и спомените за Чинго) и Ана Мукоска (со коментарите кон недатираните белешки на Чинго).

Приредувачот на оваа книга, Владо Муковски, во предговорот нè известува дека поттикот и инспирацијата за ваквото издание се три приватни, лични записи од Живко Чинго – писмото до родителите од Мелбурн, писмото до внукот, односно приредувачот, Владо Муковски, и белешките (записите) на Чинго како потсетник, најверојатно, за некое интервју или разговор. Во врска со овие белешки на Чинго („интимни“, како што ги детерминира приредувачот), во предговорот Муковски појаснува:

„Многу често бев сведок кога правеше такви белешки, се случуваше некогаш среде разговор да му текне нешто и да почне да пишува на некое мало ливче хартија. Пишувањето беше негова пасија, љубовта кон човекот, човечкото достоинство и слободата му беа инспирација, а љубовта кон семејството беше неговиот извор на сила“. (Муковски, 2021, стр. 7).

Писмо до родителите и спомени за вујко Чинго

Првиот приватен (личен) запис на Живко Чинго што се објавува во оваа книга е писмото на Чинго до родителите, пишувано во Мелбурн на 25 февруари 1972 година (петок, како што педантно запишал Чинго). Во ова писмо го гледаме писателот Живко Чинго сега во улога на син кој со избрани зборови ја искажува љубовта и почитта кон неговата мајка Верга и кон неговиот татко Томе. Во писмото Чинго, меѓу другото, пишува:

„Ги почитувам сите оние што си ги сакаат и ценат родителите, а јас би бил најсрамниот човек ако со било што Ве навредам во вашиот живот. Најубаво е од сè што ние Ве имаме Вас, а вие нас, тоа можат само одовде чисто како на огледало да се видат. Немат цена тоа“. На овој изблик од чувства на синот кон родителите му претходи едно искрено и човечко признание на Живко Чинго дека во писмото пишува за нешто што во обичен разговор не би го рекол, по што следува благодарноста што од родителите научил „што е навистина човек, љубов и среќа“. (Муковски, 2021, стр. 9).

Следуваат потоа, во оваа необична и невообичаена книга, сеќавањата на приредувачот Владо Муковски за писателот, ама и за вујкото Живко Чинго, распределени, како што веќе се кажа погоре, во три посебни текста. Приредувачот и внукот Муковски со посебен пиетет зборува за Живко Чинго и како писател и како вујко, но пред сè како човек.

„Вујко ми“ – пишува Муковски – „беше голем човек. Не само голем писател, туку пред сè човек. Великодушен, праведен и позитивен. Секогаш благо насмеан, спокоен и смирен. Барем за едно дете, најмалото негово внуче, тој така изгледаше, како вистински херој. Сега, по толку години, и навистина мислам така. Таа негова насмевка го покажуваше неговиот ведар дух, кој успеал да го сочува низ тешки времиња. Тој негов добродушен и сонувачки поглед криеше многу нешта, ги криеше и суровите настани и реалноста низ која поминал, многу искуства, познанства, вистински анегдоти за животот, но и фантазии, мечти за поубав и поискрен свет, животни суштини, приказни... многу приказни, кои за жал ги остави некажани и нераскажани...“ (Муковски, 2021, стр. 12).

Мошне се интересни овде, во овие сеќавања, искажувањата на Муковски (или В-Му, како што го нарекува Чинго) во врска со идејата на Чинго (или вујко ми Чи, како што го нарекува Муковски) за пат околу светот заедно со својот најмал внук – идеја од која, всушност, ќе се роди и последното писмо на Живко Чинго, а очигледно и оваа книга која е предмет на расправа. Имено, во третиот текст од спомените, насловен како „Договор за пат околу светот“, Владо Муковски детално појаснува како се одвивало договарањето за чудесното патување низ светот, при што атласот бил постојан и неизбежен реквизит. Муковски пишува:

„Во тоа време јас бев дете и имав околу 10 години и бев најмал внук на вујко ми Чи. Помеѓу нас имаше една посебна комуникација и дружење, поинакви можеби од односите со другите луѓе. Се сеќавам на многу заеднички случки со него, но најважната беше онаа за патувањето по океаните. За тоа патување тогаш како најголем проблем ги сметавме парите, како да се соберат толку пари, па јас како наивно дете сите пари што дотогаш ги имав собрано, а и сè останато што ќе добиев од моите роднини, чував во една кутија за чевли под мојот кревет, мислејќи дека еден ден ќе собереме доволно пари со вујко ми Чи и ќе можеме да тргнеме на тој долго очекуван пат околу светот. Всушност, ние цело заедничко време поминато заедно, патувавме“ (Муковски, 2021, стр. 19).

Последното писмо на Живко Чинго

Овој договор за пат околу светот меѓу вујкото и внукот ќе биде и основата на наративниот дискурс во последното писмо на Живко Чинго упатено до приредувачот на книгава, односно до неговиот внук од сестра, Владо Муковски кој тогаш бил на десетгодишна возраст. Велиме „наративен дискурс“ затоа што ова писмо на Живко Чинго можеме да го читаме и како писмо-расказ. На Чинго, имено, воопшто не му е туѓ епистоларниот книжевен израз, а сведоштво за тоа е, на пример, неговата збирка раскази со наслов „Гроб за душата“ за првпат објавена постхумно во 1989 година. Всушност, во неговото последно писмо со леснотија го препознаваме народниот колоквијален раскажувачки стил на Живко Чинго својствен безмалку за сите

негови прозни книжевни дела – и романи и раскази – за кои читателот го има впечатокот дека се раскажани во еден здив. Да се поткрепиме со примери, како што знаеше да каже Гане Тодоровски. Вака раскажува Чинго во новелата „Лазаревото писмо и писание“:

„Така, Талаша, појдов рано, уште в зори. Небото беше црвено, оган. Чиниш заклано, испрскано сето со крв. Си мислев ќе сретнам некој добар човек по патот, коњ, магаре, количе, трактор, лимузинче, некој белким ќе ме фрли до Хаба. Се излагав, проклет ден. Долго одев сам, патот празен, пуст. Ни човек ни тишка. Што ќе биде сега ова, си мислам. Некаде на полпат ме пресретна сонцето, останав за никаде. Не бев ни за ваму, ни за таму, за никаде. Мислам, премислувам, ги прашам нозеве, што да правам, ми велат опитај си ја главата, од неа тргам им одговорив. Да продолжам, да не продолжам, бев во голема мисла“. (Чинго, 1989b, стр. 35-36).

Сосема идентичен наративен стил може да се забележи и во постхумно објавениот роман „Бабаџан“ на Чинго:

„Велење зборов, во минутот, на секундот, како од земјата да изникна еден црн убав, најубав арапски коњ со златна узда и со бесцени камења, да олцкоти огламников. Качувај се му велит, немаат време, одиме за Станбул! Се немаше каде, се фрли на коњов, ами како вака набрзина, не сум избричен, не сум дотеран. Без гајле, му велит коњов, бањите, сите стамболски бањи вријат, берберите, алајките, терзиите, сè ти е спремно, само на тебе се чекат, побрзај, немаат време“. (Чинго, 1989a, стр. 40).

Ваквото разговорно раскажување, својствено за прозните дела на Чинго, е видливо и во писмото на Чинго до внукот Муковски. Имено, во ова писмо вака му пишува вујкото Чи (Живко Чинго) на внукот В-Му (Владо Муковски) за средбата со Стариот Морнар Чичко Ал на една од скопските улици:

„Истиот ден кога вие си отидовте, неделата мислам беше, мене нешто ме фати една голема сакалма, а најдобар лек било кога ќе те фати таква тежина, веднаш да си излезел малку и да одиш пешки по некој пат. Тогаш не го думав тоа, само станав и излегов, тргнав по патот. Одев по онаа улица нагоре, кај што живеат С и Л. Гиски, кон слаткарницата 'Ванила', онаа на кошето, кај семафорите. Малку пред да втасам таму, на една клупа видов еден стар човек што седеше, на бастун потпрен со двете раце. Ти реков како бев сакалдисан ќе си го продолжев патот, каква штета ќе беше тоа Му, ќе видиш, каква работа ќе испуштевме. Што ме задржа, прво, в очи ми паднаа неговите големи раце што беа потпрени на бастунот, ама толку големи не сум видел, уште поголеми од оние на Вујко Трпе Дејкоски, што да Ти кажам, раце како весла, такви силни големи, а доста стар човеков. Очите и лицето не му ги видов арно, оти на главата имаше голем шешир, жолтеникав, како од слама плетен. Ќе си поминев, ќе си заминев, раце си се раце, ама тоа ме задржа да видам какво бастунче е теа што крепи толку силни и големи раце. Бастунче, ќе речиш ништо, а тува е работата, бастунчето беше нешто чудесија, така со природни обрачиња на педа растојание, направи една педа

и ќе знаеш токму колку е растојанието од едно до друго обраче“. (Муковски, 2021, стр. 26-28).

Ова последно писмо на Чинго, имено, зборува за и нè потсетува на неговата вродена дарба на брилијантен раскажувач кај кого мислите и зборовите течат како бистра изворска вода. Така е тоа и во неговите романи „Сребрените снегови“ и „Големата вода“, во постхумно објавениот роман „Бабаџан“, во новелите од „Бунило“, во прозниот текст „Ал“ кој поради прераната смрт на Чинго стигна до нас во форма на нереализиран роман и во сите други негови наративни книжевни дела, зашто да не заборавиме дека Чинго пишуваше и драми и сценарија, а така е тоа и во последното писмо на Живко Чинго во кое тој и неговиот внук трагаат по волшебното пристаниште. Со ова „волшебно пристаниште“, како чудесен топос типичен за сказната, ни се открива наративниот дефицит што им се припишува на тројцата клучни ликови од ова писмо-расказ на Чинго: вујкото Чи, внукот В-Му и Стариот Морнар Чичко Ал. Меѓу нараторите општопознат е фактот дека наративниот дефицит е клучниот раскажувачки структурен сегмент којшто го овозможува развивањето на натамошната нарација. Метафорички кажано, тоа е „изворот на нарацијата“. Без наративен дефицит нема раскажување. Во писмото-расказ до внукот Живко Чинго најавува 33 приказни, што му ги кажал Стариот Морнар Ал, кои треба да се раскажат и да се знаат како предуслов за тргнување на пат околу светот со што ќе се стигне до волшебното пристаниште. Тоа е наративниот пат со чија помош ќе се елиминира посочениот наративен дефицит. Токму затоа велите дека станува збор за писмо-расказ, писмо-приказна, писмо како вовед во една голема нарација поврзана со патувањето околу светот во потрага по волшебното пристаниште на вујкото и внукот со помош на стариот и искусен морнар. Всушност, ова е првото писмо на Чинго до внукот Владо Муковски во кое се најавуваат и други писма во кои ќе се зборува токму за тие 33 приказни и за патот околу светот. За жал, поради прераната смрт на Чинго, ова прво писмо до внукот остана како последно писмо на Живко Чинго.

Белешките на Чинго

Крајниот дел од книгата „Последното писмо на Чинго“ е посветен на белешките на Живко Чинго како подготовка за некакво интервју кон кои читаме и коментари од внуката Ана Мукоска во поглавјето „Обид за дијалог на А-Му со вујко Чи во 2021“, но да не го заборавиме тука и конечното извинување на А-Му за потсмевањето кон сонот за големото патување околу светот на В-Му (Владо Муковски) и на вујко Чи (Живко Чинго).

Во овие белешки Живко Чинго зборува за своето книжевно дело, за недораснатоста, но и за задните намери на тогашната книжевно-критичка мисла автентично да ги прочита и да ги вреднува неговите романи, раскази и драми, како и за тешкотиите низ кои тој мина, многу често следен и од безбедносните служби на комунистичкиот режим:

„Во почетокот моите творби од некои 'критичари' се тумачеа поинаку – ни збор дека тоа се наши раскази, а уште помалку во нив да видат, да најдат нешто добро, поетско итн. Просто беа осудени како груби и како црни градби, да кажеме со јазикот на инспекторите, 'дивоградби во македонската литература'. Среќен сум што ниту тогаш, ниту подоцна таквите мислења не најдоа некаков посериозен одзив кај читателите. Тоа беше големо охрабрување и, нека не се тумачи нескромно, уште тогаш знаев за кого и како да пишувам, имав свој народ, свои луѓе, таму сум се обидувањето да го побарам и сопствениот стил за искажување“. (Муковски, 2021, стр. 41).

Во тој контекст се дадени и коментарите на внуката Ана Муковска кон овие белешки на Чинго во кои, меѓу другото, таа пишува:

„Јасно е дека не те разбрале, но не затоа што те игнорирале или површно те читале. Напротив, затоа што и покрај многу вложен труд да ти ја фатат мислата, и да најдат јасна основа за клеветата, фантастичното, магичното од твојата мисла ќе им се излизга како лукава јагула, со големи срмени крила на змеј, ќе летне и ќе им се сокрие во Светапеткината пештера. А таму, иако е пештера, не е темно, таму гори кандилото на баба Верга, мирисот на темјан го носи гласот на Големата Вода, а сребрените снегови од черешнови лисја ја носат топлината на неизмерната љубов кон човекот“. (Муковски, 2021, стр. 43).

Би го додале тука и властољубието на клеветниците и на заговорниците за кои Живко Чинго во избобиле пишуваше во неговите романи, новели и раскази, а ги споменува и тука во неговите белешки каде што, покрај тоа, се зборува и за двете суштински категории во Чинговото книжевно дело – Слободата и Човекот.

Заклучок

И конечно, да резимираме. Книгата „Последното писмо на Чинго“ претставува исклучителен и храбар чекор на приредувачот Владо Муковски и на издавачот „Муза“ затоа што се дава на увид пред очите на јавноста документација од приватниот живот на Живко Чинго. Изданието станува уште повредно со тоа што во него се објавени и поголем број фотографии од Чинго со членови на неговата фамилија и со пријатели, како и факсимили од неговите писма и белешки што овде за првпат се објавуваат. Честитки до приредувачот Владо Муковски и до издавачката куќа „Муза“ за ова издание со кое ни овозможуваат нам како читатели да сирнеме и во еден мал сегмент од личната, приватната сфера од животот на големиот Живко Чинго кој ни остави во наследство книжевно дело со вонвременски естетски вредности.

Библиографија

1. Муковски, Владо (прир.) (2021). *Последното писмо на Чинго*. Скопје: Муза.
2. Чинго, Живко (1989а). *Бабаџан*. Скопје: Наша книга.
3. Чинго, Живко (1989б). *Бунило*. Скопје: Мисла.
4. Чинго, Живко (1989с). *Гроб за душата*. Скопје: Култура.

Ranko Mladenoski

Goce Delchev University, Stip

Private Records of Zhivko Chingo

Abstract: This paper is an overview of the book “Chingo’s Last Letter” edited by Vlado Mukovski and published by the publishing house “Muza” in December 2021. The book contains three private records by Zhivko Chingo, published for the first time: Chingo’s letter to his parents written in 1972 in Melbourne, Chingo’s letter to his nephew Vlado Mukovski written in 1986 and several undated notes written probably as a preparation for an interview. Chingo’s personal published records are followed by explanations, comments and memories of the editor Vlado Mukovski and Ana Mukoska as well. In the conclusion of this overview it is emphasized that the book “Chingo’s Last Letter” is a significant publication for Macedonian literary historiography as through this publication we are introduced to the great Macedonian author Zhivko Chingo from another, private perspective.

Keywords: *letters; personal notes; Zhivko Chingo; contemporary Macedonian literature.*

ГОД. VII
БР. 13

ПАЛИМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VII
NO 13